

Tibbedaan.

Elke vakantie kwam mijn oudtante logeren. In feite om mijn oma te bezoeken, die bij ons in huis woonde, maar naar mijn overtuiging kwam zij speciaal om mij de nieuwste avonturen van kabouter Tibbedaan te vertellen.

Elke vertelling had een vast patroon. Voor mij als kind was dat het feest van de herkenning, waardoor ook nu nog de verhalen van Tibbedaan mij levendig voor de geest staan.

Aan het begin van elke vertelling verliet Tibbedaan zijn huis. Hij woonde in een holle boom op het landgoed Warnsborn, vlak bij ons huis.

Buiten zijn huis, in de grote mensen wereld, overkwamen hem voortdurend de meest vreemde, spannende of gevaarlijke avonturen.

De ontmoeting met de (in mijn ogen angstaanjagende) kippenboer uit de buurt. Een bezoek aan mijn kleuterschool, waar hij dreigde te verdrinken in de watertafel. De vondst op het bospad van de verloren uitnodiging voor de verjaarspartij van Constance.

En .... altijd ontmoette hij vroeg of laat mijzelf. Ook op die bewuste verjaardagspartij waarvan ik de uitnodiging was verloren, en ik de hele week bang was geweest dat ik er zonder dat kaartje niet in mocht.

Dankzij zijn lengte van tien centimeter en zijn toverkunst kon hij mij meestal nog op tijd uit de nesten halen, maar soms zat hij in de problemen en moest ik hem te hulp snellen.

Gelukkig eindigden alle verhalen op het moment dat Tibbedaan, en ikzelf, weer rustig in bed lag klaar om onder zeil te gaan.

Ik hield veel van dat opgewekte, ondernemende, ietwat naïeve mannetje. Zoals hij woonde en leefde, zo zou ik het later ook willen. En toen ik later, als volwassen twintiger, een nieuw verworven vriendin mijn ouderlijk huis liet zien, liepen we hand in hand ook even langs de woning van Tibbedaan.

Een hernieuwde ontmoeting met Tibbedaan vond plaats toen mijn dochter verhaalrijp werd. Ik had geen zin in elke avond voorlezen en besloot de Tibbedaan traditie voort te zetten.

Ook deze nieuwe Tibbedaan woonde in het bos, maar omdat in de wijde omtrek van ons huis geen bos te zien is, kreeg Tibbedaan een mensenvriend Michiel, die in een dorpje aan de rand van het Tibbedaanbos woonde.

De hoofdpersonen stonden klaar, het decor was opgezet, het publiek gereed. Een nieuwe reeks avonturen kon beginnen.

Nu ik niet als kind, maar als verteller, driehonderd vijf en zestig keer per jaar met Tibbedaan te maken had, ontdekte ik hoe geraffineerd het concept van mijn oudtante in elkaar stak.

Onderwerpen.

Allereerst moet de verteller van een verhaal op zoek naar een aanleiding. Voor het vertellen van Tibbedaanverhalen betekende dat voor mijn oudtante indertijd, en mijzelf nu; goed om je heen kijken en goed luisteren. Alle Tibbedaan verhalen draaiden namelijk om een gebeurtenis die het luisterende kind die dag had meegemaakt.

Er waren verschillende mogelijkheden:

- Concrete gebeurtenissen:

Nieuwe fiets, Vinger tussen de deur, Auto-ongeluk.

- Waarnemingen en vragen:

Wiebelmensen (Een dronkaard).

Waarom alle stop knoppen in de bussen te hoog zitten.

- Angsten en emoties:

Onweer, Jaloezie, Boosheid.

Soms was voor de luisteraar al snel duidelijk waar het verhaal over ging en zorgde de herkenning voor een enthousiaste reactie. Maar mijn oudtante had een scherp opmerkingsvermogen en vertelde verhalen waarvan ik pas heel laat ontdekte dat ik er zelf al eerder mee te maken had gehad.

Hoofdpersonen.

De verhalen van Tibbadaan waren in feite helden verhalen.

Er waren twee mogelijkheden. Ofwel Tibbadaan overkwam iets en vervolgens kwam Michiel hem redden of het omgekeerde was het geval.

Als ik daar nu op terugkijk, kwam die rolverdeling als volgt tot stand:

Wanneer het ging om voor mijn dochter pijnlijke ervaringen, dan werden die (opnieuw) beleefd door Tibbadaan. Michiel vervulde daarbij als kind de ondersteunende rol.

Bij de gebeurtenissen die Michiel beleefde vervulde Tibbadaan de rol van moeder, oudere broer of zus. Deze laatste variant was ook omkeerbaar uit te voeren. De naïeve Tibbadaan werd dan gecorrigeerd en bijgestaan door zijn "grote broer" Michiel.

Drijfveren.

Om het verhaal gaande te houden en boven de directe aanleiding uit te tillen, was een (verhaal) drijfveer voor de rolfiguren Tibbadaan en Michiel noodzakelijk.

Deze drijfveren zorgden ervoor dat de personen in het verhaal een goede reden hadden om hun huis uit te komen en na het oplossen van het probleem weer een reden om terug te keren naar hun bed.

In de Tibbadaan verhalen kwamen de volgende drijfveren veelvuldig voor:

KABOUTERWET.

EEN KABOUTER IS EERLUK
EEN KABOUTER IS GEHOORZAAM
EEN KABOUTER IS VRIENDELUK.
EEN KABOUTER IS GOED VOOR
PLANTEN EN DIEREN.

- Het misverstand.

Tibbadaan dacht (net als Michiel) dat alle zwarte vakken eigenlijk gaten waren. De straat, de zebra, het linoleum in de gang. Alle wegen naar het bos waren afgesloten. Gelukkig ontdekte Michiel dat driewielers blijven zweven.

- De opdracht.

Michiel moest een boodschap doen voor moeder. Maar de weg naar de winkel was vol gevaren. Grote putten waar je geld in kon rollen, Drogisten die je binnen konden lokken om je met drop te verleiden, En om de hoek het vergeet monster waardoor je niets meer kon onthouden.

Gelukkig herinnerde Tibbadaan zich halverwege dat er een postduif bestond die geld en het boodschappen briefje keurig voor je afleverde.

- Het onrecht.

Michiel wilde al een hele week ijs eten. Maar zijn stomme vader vond het te koud. En het was pas Oktober.

Tibbadaan wist gelukkig een ijssalon waar het ijs met een kruik werd geserveerd. Lekker puh.

- Het noodlot.

Tibbadaan zijn huis was, net als het huis van de achterburen, verbrand. Hij kon zelf nog net ontsnappen. Toen hij van de schrik was bekomen hielp iedereen mee om een nieuw huis te bouwen. Michiel ging helpen en bracht direct een aantal blokken uit zijn blokkendoos mee.

Ingrediënten.

De combinatie van een kabouter(wereld) en een mensen(wereld) bood veel mogelijkheden voor relativering, nieuwe gezichtspunten en absurde oplossingen.

Ook de aanwezigheid van het bos en de stad in de verhalen kon gebruikt worden om locaties af te wisselen, vergelijkingen te maken, en commentaar te leveren op gebeurtenissen of gewoonten. De vertellingen konden zich reëel op die plaatsen afspelen, maar ook de vorm aannemen van fabels en sprookjes.

Dagboek.

De vertellingen van Tibbadaan groeiden uit van eenvoudige verhaaltjes voor het slapen gaan tot een vorm van dagboek.

Een manier om samen met mijn dochter stil te staan bij wat er die dag was gebeurd.

En dat is in de kern de reden waarom al eeuwen lang verhalen worden verteld.

Verhalenvertellers amuseren hun publiek om hen op die manier aan te zetten tot nadenken, tot achteromkijken en tot het trekken van conclusies.

Belangrijke gebeurtenissen worden op die manier vastgelegd opdat zij kunnen worden doorverteld en zo levend blijven. Het is de vraag of zonder Tibbadaan, allerlei belevenissen van mijzelf en mijn dochter ons nu nog zo duidelijk voor de geest zouden staan.

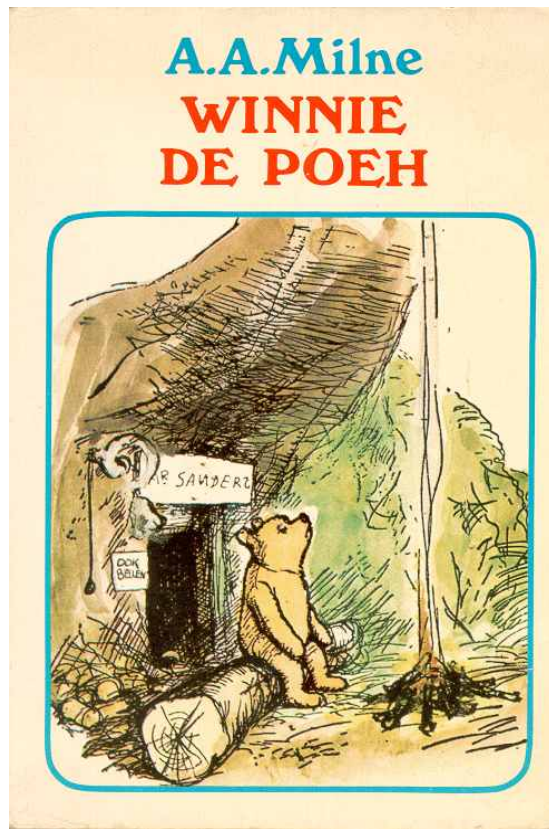
Gezelschap

Ik was blij te merken dat ik met het concept van mijn oudtante in staat was om eindeloos verhalen te vertellen met als uitgangspunt het dagelijks leven van mijn dochter.

Ongeveer duizend Tibbadaanverhalen zijn er in die periode ontstaan.

Pas toen ik mij later als verhalenverteller meer ging verdiepen in literatuur en de geschiedenis van het vertellen ontdekte ik dat mijn oudtante en ik in goed gezelschap verkeren van een verhalenverteller als A.A. Milne. De schrijver van "Winnie de Poeh".

Ook hij volgde hetzelfde concept als mijn oudtante, zoals blijkt uit het volgende citaat uit het eerste hoofdstuk van het boek "Winnie de Poeh".

"Wat zou u denken van een vertelseltje?", vroeg Janneman Robinson. "Wat bedoel je met een vertelseltje", vroeg ik.

"Zou u Winnie-de-Poeh er eens eentje willen vertellen? Maar heel zachtjes, hoor!"

"Ja, dat zal wel gaan," antwoordde ik. "Welk soort van vertelsels vindt hij het mooist?"

"Over hemzelf. Want zo'n soort van een beer is hij. Begrijpt u?"

"Ja, ja, ik begrijp het best hoor!"

"En kunt u heel zachtjes vertellen?"

"Ik zal het proberen," zei ik.

En ik probeerde het.